

จอห์น ลี้ออกกับการแสวงหาความจริงแบบประสบการณ์นิยมภายใต้การปฏิวัติวิทยาศาสตร์

ธิติพงษ์ มีทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
pices01aphrodite@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “จอห์น ลี้ออกกับการแสวงหาความจริงแบบประสบการณ์นิยมภายใต้การปฏิวัติวิทยาศาสตร์” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความคิดของลี้ออกเกี่ยวกับแนวคิดทางด้านประสบการณ์นิยม ผลจากการศึกษาพบว่า ลี้ออกเป็นนักปรัชญาสายประจักษ์นิยมที่เชื่อว่าประสาทสัมผัสที่ห้าเป็นเครื่องมือพาหะสำคัญของการสร้างชุดความรู้ขึ้น ความคิดของเขาถูกยืนยันส่งผ่านในหนังสือเรื่อง “งานนิพนธ์ด้านความรู้ของมนุษย์” ซึ่งลี้ออกเน้นการหาความรู้แบบญาณวิทยาแบบประสบการณ์นิยมที่เกิดขึ้นในช่วงภายใต้การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นขบวนการสำคัญของการปฏิวัติความรู้แบบใหม่ของนักปราชญ์ตะวันตกในศตวรรษที่ 17 ผลของการปฏิวัติวิทยาศาสตร์มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนรองรับความชอบธรรมต่อการหาความรู้ด้วยรูปแบบประสบการณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ยึดถือเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันกระแสรวมความคิดเหล่านี้ยังส่งผ่านมายังนักปรัชญาในช่วงเวลานั้นด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: จอห์น ลี้ออก ประสบการณ์นิยม การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ งานนิพนธ์ด้านความรู้ของมนุษย์

John Locke and the New Truth of Empiricism in the Context of Scientific Revolution.

Dhitiphong Meethong

Nakhon Pathom Rajabhat University

pices01aphrodite@gmail.com

Abstract

The article “ John Locke and the New Truth of Empiricism in the Context of Scientific Revolution ” aims to study the Idea on empiricism of Locke. The result showed that John Locke was an empirical philosopher who believed that sense was the central tool for the creation of a collection of knowledge. His thoughts were confirmed through the book "An Essay Concerning Human Understanding" which focuses on empirical epistemology knowledge arising during the scientific revolution. This is an important movement of the new knowledge revolution of the 17th century western scholars. The results of the scientific revolution played a critical role in supporting the legitimacy of experiential knowledge-based education, which is what scientists take so far. Meanwhile these streams of thought also passed on to the philosophers of that time.

Keywords: John Locke, Empiricism, Scientific Revolution, An Essay Concerning Human Understanding

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางความคิดซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ในช่วงศตวรรษที่ 17 นั้น ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนทรรศน์ (paradigm) ต่อนักปรัชญาในช่วงเวลานั้นอย่างมาก โดยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์นั้นมิได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดในด้านสติปัญญาด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดสติปัญญาเหล่านี้ยังส่งผลให้เกิดการสะท้อนออกมาในรูปแบบของการเขียนผลงานทั้งในเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ ปรัชญาด้วย ดังจะเห็นได้จากจอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาที่ได้รับอิทธิพลในช่วงเวลานี้และสะท้อนรูปแบบผลงานในการเขียนของเขาออกมา ล็อกทุ่มเทเกือบทั้งชีวิตในการเขียนหนังสือและถือได้ว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อมาหนังสือของเขามีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลจากงานเขียนในช่วงเวลานั้นอยู่มากทีเดียว ซึ่งในที่นี้จะทำการศึกษาในเรื่องของงานเขียนของล็อกเรื่อง “An essay concerning human understanding” งานเขียนของเขามีอิทธิพลอย่างมากต่อนักปรัชญาชั้นหลังรวมทั้งยังเป็นบรรทัดฐานทางด้านงานนิพนธ์หนังสือหลายเล่มในเวลาต่อมาด้วย

บริบทการก่อตัวทางด้านปรัชญาของล๊อค

จอห์น ล๊อคเกิดในวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ. 1632 ในสมัยพระเจ้าชาร์ลที่ 1 แห่งราชวงศ์สจวร์ต (Stuart dynasty) ที่เมืองคอมเมอร์เช์ที่ประเทศอังกฤษ ในช่วงชีวิตวัยเยาว์เขาถูกอบรมให้อยู่ในกรอบระเบียบแห่งคริสต์ศาสนา รวมทั้งได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดาให้มีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและสมถะ ต่อมาใน ค.ศ. 1647 ล๊อคได้เข้าเรียนที่โรงเรียนเวสมินสเตอร์ ซึ่งในช่วงเวลานี้อังกฤษได้เกิดสงครามทางการเมืองขึ้นระหว่างฝ่ายกษัตริย์กับรัฐสภา สงครามครั้งนี้มีผลต่อการเขียนงานของเขาในเรื่องปรัชญาทางการเมืองในเวลาต่อมา Anstey [1] ล๊อคได้ศึกษาวิชาภาษากรีกและละตินและต่อมาใน ค.ศ. 1652 ล๊อคได้รับทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ดซึ่งเขาเริ่มสนใจทางด้านวิชาปรัชญา ทั้งนี้เขาได้รับอิทธิพลปรัชญาในยุคกลางที่เป็นหลักสูตรในการสอน ณ ที่นั้น เขาก็ได้มีโอกาสได้ศึกษาผลงานทางด้านปรัชญาคนสำคัญๆ โดยเฉพาะของเรเน่ เดสคาร์ต ด้วยซึ่งเขามีความคิดที่ไม่ลงรอยกับเดสคาร์ตหลายประการ

ในขณะนั้นผลงานของเดสคาร์ตเองนั้นเป็นที่นิยมและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง สิ่งนี้จึงเริ่มเป็นจุดเริ่มต้นในการที่ล๊อคพยายามที่จะศึกษาปรัชญาแนวใหม่เพื่อนำมาหักล้างแนวความคิดแบบเดิม กอปรในขณะเดียวกันที่เขาศึกษาอยู่ที่อ็อกฟอร์ดเขาเองพบว่าปรัชญาที่เขาสนใจนั้นเต็มไปด้วยความยากในการอธิบาย รวมทั้งการใช้คำศัพท์ที่ยากมากจนบางคนเองถึงกับสับสนและถอดใจในการที่จะศึกษาวิชาทางปรัชญา Ward [2] ล๊อคพบว่าผู้ที่สอนวิชาทางปรัชญาเองก็ไม่น่าสนใจรวมทั้งผู้สอนเองก็ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดเนื้อหาได้ดีทำให้ปรัชญาเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่าย ในความคิดของล๊อคเขาต้องการที่จะสร้างปรัชญาให้เป็นวิชาแบบ “สามัญสำนึก” (common sense) โดยไม่ต้องการที่จะให้ปรัชญาเป็นเรื่องยากและเหนือเกินความคิดที่จะคิดได้ กล่าวได้ว่างานเขียนทางปรัชญาเรื่อง An essay concerning human understanding เป็นผลพวงมาจากความคิดในเรื่องของการไม่เห็นด้วยในการอธิบายงานทางด้านปรัชญาของเดสคาร์ต รวมทั้งวิธีการอธิบายปรัชญาของนักคิดรุ่นก่อนที่เต็มไปด้วยความยากในการที่จะเข้าใจ ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้ล๊อคต้องการที่จะเขียนงานทางปรัชญาในรูปแบบใหม่ขึ้น Winkler [3]

งานเขียนของล๊อคที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาศตวรรษที่ 17 เป็นช่วงเวลาที่ยุโรปในขณะนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านปรัชญาอย่างมาก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปฏิรูปทางศาสนาจนกระทั่งกลายเป็นสงครามทางศาสนาในเวลาต่อมา Anstey [1] สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความอ่อนแอรวมทั้งยังทำลายความเป็นปึกแผ่นของคริสตจักรลง ในขณะเดียวกันแนวความคิดในเรื่องปรัชญาทางด้านวิทยาศาสตร์ก็ค่อย ๆ เข้ามามีอิทธิพลในสังคมยุโรปมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นได้ว่ามีข้อเสนอของล๊อคที่เกิดขึ้นมาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุโรปเท่านั้น แต่ยั้งรวมถึงนักคิดนักปรัชญาจำนวนมากที่สร้างผลงานออกมากในช่วงเวลานี้อยู่หลายคน งานเขียนทางปรัชญาเล่มแรกที่ล๊อคได้เขียนขึ้นคือ An essay concerning human understanding ได้สะท้อนความคิดทางปรัชญาของล๊อคได้เป็นอย่างดี ปรัชญาเล่มนี้ล๊อคได้กล่าวถึงปัญหาเรื่องของ “ความรู้” ของมนุษย์ ซึ่งล๊อคใช้ข้อประกอบสำคัญ 2 ประการในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ ความคิดในเชิงประจักษ์นิยม และความคิดในเชิงประสบการณ์นิยม p [4]

สาระสำคัญของปรัชญากับแนวทางการสร้างความรู้ปรัชญาแบบวิทยาศาสตร์

หนังสือ An essay concerning human understanding ของล๊อคนั้นยังสะท้อนให้เห็นว่านักปรัชญาผู้ที่อยู่ร่วมสมัยกับเขามักจะเน้นในความสำคัญในส่วนหนึ่งส่วนใดมากจนเกินไป โดยเฉพาะความเป็นเหตุเป็นผลนิยม (rationalism) ของนักเหตุผลนิยมในช่วงเวลานั้น Ward [2] เช่น เดสคาร์ต (Descartes) สปิโนซา (Spinoza) และ ไลซ์นิบ (Libneiz) ซึ่งคนเหล่านี้ต่างมองคณิตศาสตร์เป็นแม่แบบความรู้ (model) ที่สำคัญมาก นอกจากนี้คนกลุ่มนี้ยังเชื่อในเรื่องของระบบเหตุผลเป็นหลักโดยยอมรับว่าเหตุผลนั้นเป็นสิ่งที่แน่นอน ไม่ผันแปร และไม่แปรเปลี่ยน และเหตุผลนี้เองที่ทำให้มนุษย์รู้ถึงความจริง (reality) ได้ Jolley [4] นักเหตุผลนิยมจึงถือว่า “ความรู้” นั้นไม่ได้มาจากประสบการณ์แต่ความจริงที่เรารู้นั้นเป็นสิ่งที่แฝงมาจากจิตของเราตั้งแต่เกิด ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ล๊อคคัดค้านเป็นอย่างหนัก Anstey [1] ล๊อคผู้เป็นนักประจักษ์นิยมกลับมองในเรื่องของการใช้ผัสสะเป็นเครื่องมือ

สำคัญในการสร้างองค์ความรู้ขึ้น กล่าวได้ว่า An essay concerning human understanding ของล็อกคั้นเกิดขึ้นมาก็เพราะต้องการปฏิเสธความคิดในเรื่องความรู้แบบเก่าของนักเหตุผลนิยม เพราะล็อกคต้องการที่จะหักล้างความคิดทางปรัชญาของเดสคาร์ตที่เผยแพร่ในช่วงเวลานั้น อีกทั้งแนวความคิดของล็อกคก็พยายามที่จะพิสูจน์ในเรื่องของ "ความรู้" ของมนุษย์ที่มีต่อโลกภายนอก รวมทั้งการรับรู้ภายในที่มีในตัวมนุษย์เอง สารสำคัญของหนังสือ An essay concerning human understanding นั้น แบ่งออกเป็น 4 หมวดด้วยกัน คือ หมวดที่หนึ่งว่าด้วย Of Innate Notions (ความคิดที่มีมาแต่เกิด) หมวดที่สองว่าด้วย Of Idea (มโนทัศน์) หมวดที่สามว่าด้วย Of Words (พจน์) และหมวดที่สี่ว่าด้วย Of Knowledge and Opinion (ความรู้และความคิดเห็น) ตามลำดับ

ผู้เขียนเลือกศึกษาประเด็นสำคัญซึ่งเป็นสาระสำคัญของความคิดหลักในแต่ละหมวด นับตั้งแต่หมวด Of Innate Notions ถือเป็นหมวดแรกที่สำคัญมาก ในการเขียนปรัชญา Of Innate Notions นั้นล็อกคต้องการที่จะวิพากษ์ในเรื่อง "ความรู้ที่ติดตัวมาแต่เกิด" หรือ Innate Notions ซึ่งในศตวรรษที่ 17 นั้นบรรยากาศความคิดของยุโรปในด้านความรู้ นั้นนักปรัชญาในช่วงเวลานั้น โดยเฉพาะนักปรัชญาในภาคพื้นทวีปต่างมองว่าความรู้ของมนุษย์เองนั้นถูกประทับ/ฝัง/พิมพ์ไว้บนตั้งแต่มนุษย์เกิดมา ล็อกคได้เกริ่นไว้ในงานเขียนของเขาเกี่ยวกับภาพประทับจิตไว้ว่า "It is established opinion among some men, that there are in the understanding certain innate principles ; some primary notions, characters, as it were, stamped upon the mind of man , which the soul receives in its very first being, and brings into the world with it" Winkler [3]

สิ่งที่ล็อกคเขียนข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในบรรยากาศความคิดของยุโรปในช่วงต้นแนวความคิดเรื่อง innate idea เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง การอธิบายเรื่องความคิดที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดเช่นนี้เป็นไปได้ว่าล็อกคเองอาจจะได้รับอิทธิพลทางด้านงานเขียนในช่วงเวลานั้นอยู่มาก โดยเฉพาะงานเขียนของเดสคาร์ตเองที่เขาเขียนเรื่อง Discourse on Method ในความคิดของเดสคาร์ตเน้นในเรื่องของการใช้จิตมากกว่าร่างกายในการรับรู้ Jolley [4] ทั้งนี้เดสคาร์ตไม่ค่อยให้ความสำคัญกับความรู้ที่ได้มาจากระบบประสาทสัมผัสหรืออายตนะทั้งห้า ความรู้ที่เขาเชื่อถือว่าถูกต้องนั้นต้องเป็นสิ่งที่ได้มาจากคณิตศาสตร์ และฟิสิกส์ที่เข้าไปสามารถจัดการกับความรู้เหล่านั้นได้ เดสคาร์ต มองว่ามนุษย์มั่นใจเกินไปในการใช้ประสาทสัมผัสในการรับความรู้ เขาเสนอว่าความรู้ที่แน่นอนต้องเป็นความรู้แบบคณิตศาสตร์มากกว่า เพราะบางทีประสาทสัมผัสก็สามารถหลอกเราได้เหมือนกัน⁵ สิ่งที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือวิธีการของเดสคาร์ตงานเริ่มต้นจากการสงสัยทุกสิ่งทุกอย่าง อาการที่ทำให้สงสัยนี้เองที่ทำให้มนุษย์นั้นเกิดความคิดขึ้น และขณะที่เกิดกระบวนการคิดจึงทำให้ผู้คิดมีตัวตนอยู่ได้จริง (I think, therefore I am)⁶ สิ่งที่มีมนุษย์คิดนั้นสามารถสงสัย รับรู้ ปฏิเสธ รวมทั้งรู้สึกได้ สิ่งที่เป็นตัวการสำคัญนั่นก็คือ "จิต" นั่นเอง และถ้าจิตหยุดคิดหมายถึงไม่มีผู้คิดและการไม่มีผู้คิดย่อมหมายถึงการไม่ปรากฏนั่นเอง

ล็อกคมองในเรื่อง Of Innate Notions ด้วยทัศนะที่ต่อต้านเขาความคิดเดสคาร์ตในเรื่องของความรู้ที่มีมาตั้งแต่กำเนิด ล็อกคมองว่าวิธีการเช่นนี้ของนักคิดเหตุผลนิยมนั้นเป็นการยอมรับหลักความจริงโดยที่ไม่ต้องอาศัยการตรวจสอบ สิ่งนี้นักเหตุผลนิยมเชื่อว่าพระเจ้าประทับความรู้ลงบนจิตของมนุษย์แต่แรกเริ่ม ทำให้มนุษย์อยู่เหนือวิสัยที่จะสงสัยและเป็นอุปสรรคที่จะทำให้มนุษย์วิเคราะห์ว่าถูกต้องเพียงใด ซึ่งเขามองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและสวนทางกับวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์อย่างมาก Anstey [1] ล็อกคเชื่อว่ามนุษย์จะมีประสบการณ์จนกระทั่งกลายเป็นความรู้เพราะจิตของมนุษย์นั้นเป็นดัง "กระดาศขาวอันว่างเปล่า" หรือที่ล็อกคเรียกว่า Tabula Rasa และล็อกคเชื่อว่าเมื่อผ่านประสบการณ์แล้วจิตจะถูกพิมพ์เอาไว้จนกลายเป็นความรู้ในที่สุด ด้วยเหตุนี้ล็อกคมองว่าความรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยสิ่งที่เป็นประสบการณ์เป็นเครื่องมือสำคัญ ดังที่ล็อกคกล่าวไว้ว่า Whence has it all the materials of reason and knowledge? To this I answer, in one word, From experience : in that all our knowledge is founded, and from that it ultimately derives itself Winkler [3] ดังนั้น การที่นักคิดสกุลเหตุผลนิยมมองว่าความรู้เป็นสิ่งที่ติดตัวมานับตั้งแต่เกิดจึงเป็นไปได้ ในหมวด Of Innate Notions ล็อกคเชื่อว่าไม่มีความรู้อันใดที่ถูกประทับ

มาแต่แรกเริ่มเดิมที เขาอธิบายไว้ว่าจิตของมนุษย์นั้นเปรียบเสมือนกล่องอันว่างเปล่า (empty cabinet) คือมนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่าโดยปราศจากซึ่งความรู้ มนุษย์เกิดมาโดยที่ไม่มีอะไรติดตัวมาและไม่มีอะไรแอบแฝงมาจิตของมนุษย์ Jolley [4] ความรู้จะได้อะไรมาในขั้นหลังเท่านั้น (ซึ่งก็คือต้องอาศัยการเรียนรู้เมื่อภายหลัง) สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ลึกลับยิ่งย่อนอย่างมาก ดังที่ลึกลับเขียนเพื่อยืนยันความคิดของเขาอย่างน่าสนใจว่า

“For, first, it is evident, that all children and idiots have not the least apprehension or thought of them ; and the want of that is enough to destroy that universal assent, which must needs be the necessary concomitant of all innate truths : it seeming to me near a contradiction to say, that there are truths imprinted on the soul which it perceives or understands not ; imprinting, if it signify anything, being nothing else but the making certain truths to be perceived. For to imprint anything on the mind, without the mind’ perceiving it, seems to me hardly intelligible.” Winkler [3]

และหากเป็นเช่นนั้นจริงความรู้ของมนุษย์จะได้อะไรมาจากรู้นั้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ลึกลับได้ให้คำตอบอย่างชัดเจนในหมวดที่สองของ An essay concerning human understanding เรื่อง “มโนทัศน์” (Of Idea) ว่า แหล่งความรู้ของมนุษย์นั้นอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ลึกลับให้เหตุผลในการรับรู้ของมโนทัศน์ที่ว่าเพราะอาศัยผัสสะทั้ง 5 ในร่างกาย ทำให้จิตใจเราได้รับรู้ข้อมูลจากโลกภายนอกได้ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการหักล้างปฏิเสธความคิดของเดสคาร์ตที่ว่า จิตเรามี innate idea และเป็นภาวะที่รับรู้มาแต่แรกเริ่มได้ Jolley [4] ในงานเขียนเรื่องมโนทัศน์อาจกล่าวได้ว่าถือเป็นงานสำคัญของลึกลับ ทั้งนี้เพราะลึกลับกล่าววามโนทัศน์เป็นส่วนประกอบของความรู้ของจิตที่สำคัญมากความรู้ของมนุษย์ไม่อาจมีได้หากปราศจากมโนทัศน์ และความรู้ของเราก็ต้องอาศัยมโนทัศน์เป็นสื่อในการรับรู้โลกภายนอกเช่นกัน

ความสำคัญของมโนทัศน์ที่เป็นที่มาของรู้นั้นลึกลับกล่าววามโนทัศน์นั้นทำหน้าที่เป็นตัวแทนของจิตที่สามารถรับรู้มโนทัศน์นั้นได้ Ward [2] ยกตัวอย่างเช่นหากเราเห็นเหตุการณ์ ทหารถือกระบองตีประชาชนภาพที่เราเห็นอาจเป็นสัญลักษณ์ในการบ่งบอกถึงการรักษาความสงบในประเทศภาพเช่นนี้เองที่ลึกลับได้ว่าเป็นมโนทัศน์ที่เราเข้าใจและจะถูกประทับลงบนจิตให้เราเข้าใจได้และหากเราเห็นภาพมโนทัศน์เช่นนี้ที่ไหนก็แล้วแต่ซ้ำอีกครั้งเราก็จะรู้ทันทีว่ามันเป็นการรักษาความสงบภายในประเทศด้วยเหตุนี้เองลึกลับจึงกำหนดหน้าที่ของมโนทัศน์เป็นตัวแทนที่ปรากฏแก่จิตเราเราอาจจะพูดได้ว่ามโนทัศน์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง (mediator) ระหว่างจิตกับวัตถุโลกภายนอกที่เข้ามา มโนทัศน์ของลึกลับจึงมีบทบาทหน้าที่ที่ทำให้จิตของเรารู้จักกับโลกภายนอกมากขึ้น แต่ถ้าถามว่าโลกภายนอกเป็นข้อมูลหรือไม่ลึกลับก็ไม่ได้ยืนยันว่าโลกภายนอก (ที่มีอยู่จริง) เป็นความรู้ แต่มโนทัศน์ที่จิตรู้และเข้ามาประทับในจิตต่างหากที่เป็นความรู้ ซึ่งลึกลับยืนยันว่าการที่จิตเรารู้โดยผ่านมโนทัศน์นั้นเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้เรารู้จักกับวัตถุภายนอกได้ซึ่งลึกลับเรียกว่า external thing

จะเห็นได้ว่าในหมวดแรกคือ Of Innate Notion และหมวดที่สองคือ Of idea มีความเชื่อมโยงกันอย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะลึกลับได้กล่าวยืนยันไว้ในหมวดที่สองวามนุษย์จะมีรู้นั้นได้ก็เพราะอาศัยมโนทัศน์เป็นแหล่งความรู้ในเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้ลึกลับจึงกล่าววามโนทัศน์ที่มนุษย์ได้รับนั้นก็ต่อเมื่อประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีอยู่ตามลำดับขั้น ความคิดอย่างนี้จึงเป็นการยืนยันความคิดเรื่อง Tabula Rasa ของลึกลับอย่างชัดเจนว่า เพราะมโนทัศน์ที่เข้าไปในจิตเมื่อจิตมีสภาวะเป็น Tabula Rasa แล้วก็จะทำให้จิตนั้นเกิดมโนทัศน์อันนั้นขึ้นมาใหม่ Ward [2] ทั้งนี้แล้วมโนทัศน์มีที่มาจากที่ไหน ลึกลับซึ่งเป็นพวกประสบการณ์นิยมดังที่ได้กล่าวไปแล้วตอนต้นจึงให้คำตอบในเรื่องมโนทัศน์วามโนทัศน์ก็อาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องมือสำคัญ ลึกลับยืนยันวามโนทัศน์ที่มนุษย์ได้รับนั้นมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ และประสบการณ์นี้เองที่เป็นตัวให้ข้อมูลแก่จิต และประสบการณ์นี้เองที่เป็นตัวสร้าง

รอยประทับให้กับ Tabula Rasa กับมนุษย์ ล็อคแยกประสบการณ์ออกเป็น 2 แบบ ซึ่งเขาอธิบายประสบการณ์ทั้งสองแบบว่า “Our observation , employed either about external sensible objects, or about the internal operation of our minds, perceived and reflected on by ourselves, is that which supplies our understanding with all the materials of thinking. These two are the fountains of knowledge, from whence all the ideas we have, or can naturally have, do spring” Winkler [3]

อย่างไรก็ดี ประสบการณ์ทั้ง 2 ประเภทตามความคิดของล็อคมีดังนี้ คือ ประการแรกคือ ประสบการณ์ภายนอก โดยล็อคเรียกสิ่งนี้ว่า ผัสสะ/อายตนะ (sensation) ได้แก่ การที่จิตรับรู้โลกภายนอกที่เข้ามากระทบกับอายตนะทั้ง 5 ในร่างกาย คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยที่อายตนะทั้ง 5 เหล่านี้จะเป็นตัวนำข้อมูลจากโลกภายนอกเข้ามาสู่จิตเรา Anstey [1] และก่อให้เกิดมโนทัศน์ขึ้น เช่น หากเราเป็นภาพรถถังสี่เหลี่ยมเข้าไปในทำเนียบ การรับรู้ทางประสาทสัมผัสทางตาจะรู้ได้ทันทีว่าการปฏิวัติได้เกิดขึ้น เป็นต้น ดังนั้น ภาพรถถังที่เข้าไปในทำเนียบจึงเป็นมโนทัศน์ที่เป็นสัญลักษณ์ของวัตถุภายนอก ส่วนข้อมูลที่ได้รับมาจากผัสสะข้างนอกก็คือมโนทัศน์อันหนึ่งที่เข้าไปประทับในจิตนั่นเอง ซึ่งประสบการณ์ภายนอกที่มาจากอายตนะทั้ง 5 ล็อคกล่าวว่า เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพราะมโนภาพส่วนใหญ่ที่มนุษย์รับรู้ก็มาจากประสาทสัมผัสเหล่านี้ซึ่งล็อคเองก็ยืนยันในเรื่องนี้ว่า “This great source of most the ideas we have, depending wholly upon our senses, and derived by them to the understanding, I call sensation” Winkler [3] ถ้าจะถามว่ามนุษย์มีมโนภาพเมื่อใด เขาคิดว่าก็ต่อเมื่อมีประสบการณ์ซึ่งประสบการณ์แรกก็คือการอาศัยอายตนะทั้ง 5 ทั้งนี้คนเราจะมโนภาพสะสมทีละเล็กทีละน้อยก็ต่อเมื่ออาศัยประสบการณ์ที่ได้รับนั่นเอง

ประการที่สองคือ ประสบการณ์ภายใน โดยที่ล็อคเรียกสิ่งนี้ว่า การพิศรวญ (reflection) มโนทัศน์ประเภทนี้เกิดจากการสังเกตที่จิตมีต่อการทำงานของตน (ผู้แปล) ซึ่งล็อคเขียนเอาไว้ว่า “The other fountain, from which experience furnisheth the understanding with idea , is the perception of the operations of our own minds within us, as it is employed about the ideas it has got ; which operations, when the soul comes to reflect on and consider, do furnish and understanding with another set of ideas which could not be had from thing without ; and such are perception , thinking , doubting, believing, reasoning , knowing, willing , and all the different actings of our own minds ; which we, being conscious of, and observing in ourselves, do from these receive into our understanding as distinct ideas, as we do from bodies affecting our senses.” Winkler [3]

ทั้งนี้ล็อคอธิบายว่าคนจะมีมโนทัศน์ประเภทนี้ก็ต่อเมื่อจิตมีกลไกการทำงานที่ซับซ้อนมากขึ้น (และแน่นอนว่าจิตจะต้องมีประสบการณ์มาก่อนด้วยเช่นกัน) หากจะถามว่าอะไรเป็นตัวที่ให้ข้อมูลกับจิต [ถ้าเป็นประสบการณ์ภายนอกล็อคจะตอบว่าเป็นอายตนะทั้ง 5 เป็นกลไกสำคัญ] ล็อคกล่าวว่าจิตที่อยู่ภายในนั้นเป็นตัวให้ข้อมูลกับมัน ซึ่งหมายความว่ามโนทัศน์ในรูปลักษณะเช่นนี้มีอยู่แล้วในจิตของคน โดยมโนทัศน์เช่นนี้เกิดจากการที่จิตสังเกตการทำงานของตัวมันเองซึ่งเป็นตัวแทนในสิ่งที่จิตคิดอยู่ Jolley [4] อาจจะกล่าวได้ว่าจิตนั้นทำงานเป็นระดับที่สอง คือตัวของจิตเองมองตัวจิตอีกครั้ง โดยประสบการณ์ภายในจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราสังเกตตัวเองในฐานะที่เรากำลังใช้กิจกรรมความคิดอยู่ (เช่น สงสัย สังเกต จดจำ ไตร่ตรอง) เช่น หากเราเห็นภาพทหารบุกเข้าไปในทำเนียบนี่เป็นมโนทัศน์แรกที่ผ่านมาจากประสบการณ์ภายนอกคือการอาศัยอายตนะจากดวงตาในการสังเกต แต่เมื่อเรานึกถึง/จำถึง/คิดถึง ภาพทหารบุกเข้าไปในทำเนียบ เราจะได้มโนทัศน์ที่เป็นประสบการณ์ภายในขึ้นมา (...this Reflection the ideas it affords being such only as mind gets by reflecting on its own operations within itself.) Winkler [3]

ในเรื่องของประสบการณ์ภายนอกอันมาจากประสาทสัมผัสทั้งห้า และประสบการณ์ภายในอันมาจากการพิจารณาถึงจิต จึงมองได้ว่าเป็นเรื่องของตัวแทนที่ทำให้จิตมนุษย์ได้รับความรู้ขึ้นมาตนเอง อาจจะพูดได้ว่ามีโน้ตทัศน์ทั้งสองที่มาจากภายในและภายนอกเป็นเรื่องที่ลึกลับกล่าวถึงให้เห็นว่า "ประสบการณ์" เป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างมากในการก่อให้เกิดความรู้ขึ้นมาเอง ทั้งนี้ในหมวดเรื่อง "มโนทัศน์" ของล๊อคนั้นถือว่าสำคัญอย่างมาก ล๊อคเชื่อว่าเพราะมนุษย์ได้รับ (perceive) มโนทัศน์นี้เอง มโนทัศน์จึงเกิดความรู้ขึ้นมาได้ เราอาจกล่าวได้ว่า มโนทัศน์ (idea) ในความคิดของล๊อคนั้นถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์รูปแบบหนึ่งทางความคิด แต่ถ้าหากเอาสัญลักษณ์ความคิดที่ปรากฏทางมโนทัศน์ของเราให้คนภายนอกรับรู้ มนุษย์จะมีวิธีการอย่างไร ถึงจุดนี้ล๊อคได้แก้ปัญหาเอาไว้อย่างแยบคายในหมวดที่ว่าด้วย "พจน์" (Of Words)

ในเรื่องของการอธิบายว่าด้วยเรื่องพจน์/คำ ของล๊อคนั้นค่อนข้างที่จะซับซ้อนมาก แต่ในที่นี้อาจจะสรุปได้ว่าการสื่อความหมายของล๊อคในเรื่อง "คำ" นั้น เขาต้องการให้สิ่งนี้หมายถึงสัญลักษณ์ที่แสดงออกภายนอกนั่นเองดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า มนุษย์สามารถที่จะรับรู้ "ความรู้" จากโลกภายนอก (external world) ได้โดยผ่านทางมโนทัศน์ หรือ idea ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏเกรงใจจิต Ward [2] เช่น หากเราเห็นภาพรถถังที่บุกเข้าไปทำเนียบเราจะรู้ทันทีว่ามีเป็นการปฏิวัติ ซึ่งมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นกับจิตเราและประทับกับจิตของเรา ขณะเดียวกันยังมีรูปแบบสัญลักษณ์อีกประการที่ทำให้มนุษย์รู้ขึ้นมาด้วยเช่นกัน สิ่งนั้นก็คือ "การใช้ถ้อยคำ" (words) ถึงตรงนี้อาจจะสรุปได้ว่าล๊อคเองให้สัญลักษณ์แห่งความรู้ 2 แบบ คือ แบบแรกว่าด้วยเรื่องมโนทัศน์ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นกับจิตอันเกิดขึ้นภายในจิตเราเอง และแบบที่สอง คือ เรื่องคำพูดซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากโลกภายนอกที่จิตรับรู้เข้ามาและนำความรู้อันนั้นออกไปสู่ข้างนอก การเขียนของล๊อคในเรื่องของการใช้คำนี้เขาต้องการที่จะให้มนุษย์สามารถเข้าใจและรับรู้บางสิ่งที่เหมือนกัน อาจจะพูดได้ว่าคำนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์นั้นใช้แทนมโนทัศน์หนึ่งที่เราเห็นนั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น หากเราเห็นภาพทหารกำลังถือปืนบุกเข้าไปในทำเนียบ สิ่งนี้ถือเป็นมโนทัศน์แรกที่เรารับรู้ขึ้นในใจ แล้วเราจะทำเช่นไรให้คนภายนอกหรือโลกภายนอกรับรู้มโนทัศน์เหมือนที่เราเห็น ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องสร้างคำขึ้นมาเพื่อให้มนุษย์เราเข้าใจร่วมกัน ในประเทศไทยเราจะเรียกมโนทัศน์นี้ว่า "การปฏิวัติ" ทำให้คนไทยเข้าใจเหมือนกันหมด ในประเทศสหราชอาณาจักรเราเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า "Revolution" เพื่อให้ชาวอังกฤษรับรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นที่เมืองไทย หรือชาวฝรั่งเศสเรียกมโนทัศน์นี้ว่า "Coup d'etat" เป็นต้น

ในตอนท้ายของหนังสือ An essay concerning human understanding หมวดสุดท้ายที่ว่าด้วย Of Knowledge and Opinion นั้นล๊อคได้แยกสิ่งที่เรียกว่า "ความรู้" และ "ความเห็น" ออกจากกัน โดยที่เขาถือว่าสิ่งใดที่ควรเรียกว่าความรู้ และสิ่งไหนที่ควรเรียกว่าความเห็น ในหมวดนี้ล๊อคได้กล่าวถึงสิ่งที่เป็นความรู้ไปด้วยกันหลายประการ ประเด็นที่สำคัญที่ล๊อคหยิบยกมาพูดคือความรู้ในเรื่องของพระเจ้า โดยประเด็นในเรื่องของความรู้ที่มีต่อพระเจ้านั้นเป็นหัวข้อที่มีการถกเถียงมากกันอย่างยาวนาน อิทธิพลของวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของล๊อคนั้นก่อนส่งผลต่อความคิดในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับพระเจ้าด้วยเช่นกัน ในกรณีของสำนักเหตุผลนิยมซึ่งมีเดสคาร์ตเป็นนักคิดที่สำคัญนั้น เดสคาร์ตมีความเชื่อในเรื่องของพระเจ้าที่แฝงมากับความคิดของมนุษย์แต่แรกเริ่ม อาจกล่าวได้ว่าความคิดของสำนักนี้ไม่มีการปฏิเสธพระเจ้า เพราะเชื่อในภาพประทับที่พระเจ้าทรงให้มา แต่ในกรณีของล๊อคเองนั้นที่เขาจัดอยู่ในพวกประสบการณ์นิยม หากถือตามความคิดของนักคิดสกุลนี้ ความจริงงานเขียนของเขาน่าจะเป็นการปฏิเสธพระเจ้า เพราะหากใช้แนวคิดเรื่องประสบการณ์แล้วนักคิดในลัทธินี้จะไม่รู้จักและไม่อาจสัมผัสสิ่งที่เรียกว่าพระเจ้าได้เลย แต่งานเขียนของล๊อคกลับเป็นสิ่งที่ปฏิทัศน์ (paradox) อยู่มาก ถึงแม้ว่าล๊อคจะเชื่อว่า "ความรู้" นั้นจะต้องอาศัยและยืนยันสิ่งที่เรียกว่าประสบการณ์ แต่ในเรื่องของพระเจ้านั้นล๊อคเองยังคงรักษาพื้นที่ตัวนี้เอาไว้ บางทีอาจเป็นเพราะเขายังคงมีความเชื่อและศรัทธาในพระเจ้าอยู่มาก ซึ่งแม้แต่ในชีวิตประจำวันของล๊อคก็ยังไม่อ่านคัมภีร์ไบเบิลอยู่เนืองๆ

นอกจากนี้หากสังเกตในงานเขียนนิพนธ์ทางปรัชญาทางการเมืองเรื่อง Two Treatises of Government นั้น หลายแห่งในหนังสือล๊อคได้ยกคำ "พระเจ้า" ขึ้นมากล่าวอ้างความชอบธรรมด้านต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าเขาเองยังคงเป็นคริสเตียนที่เคร่งอยู่เหมือนกัน ล๊อคกล่าวว่าแม้พระเจ้าจะไม่ได้ให้มโนทัศน์ของพระองค์แก่มนุษย์มาตั้งแต่เกิด แต่มนุษย์ก็

สามารถที่จะค้นพบและรู้จักพระองค์ได้ ดังที่ล๊อคกล่าวไว้ว่า For I judge it as certain and clear a truth as can any where be delivered, that “the invisible things of God are clearly seen from the creation of the world, being understood by the things that are made , even his eternal power and Godhead” Winkler [3] ซึ่งในเรื่องนี้ล๊อคใช้วิธีเดียวกับยุคเก่าที่อ้างระบบปฐมฐาน (first cause) มาเป็นสิ่งที่รองรับความน่าเชื่อถือของการปรากฏของพระเจ้าขึ้นรวมทั้งการอ้างเหตุผลตามแนวคิดจักรวาลวิทยาเพื่อใช้พิสูจน์

เห็นได้ว่าในงานพิมพ์ An essay concerning human understanding ของล๊อคนั้นมีได้เพียงปฏิเสธความคิดของนักคิดร่วมสมัยอย่างนั้นเหตุผลนิยมเท่านั้นยังสะท้อนความตรงกันข้ามด้วย ในบางส่วน โดยเฉพาะในเรื่องทวิวิทยานั้นล๊อคเองก็ยังยืนยันในด้านที่เหมือนกับนักคิดเหตุผลนิยมด้วยเช่นกัน ในงาน An essay concerning human understanding ของล๊อคนั้นพยายามที่จะอธิบายในเรื่องของความรู้ที่ถูกต้องว่าควรเป็นเช่นใด ในขณะที่เดียวกันจะเห็นได้ว่าเขาได้กำหนด/พยายามหาความรู้ที่แน่นอน ซึ่งในงานนิพนธ์นี้เขาเองได้เสนอปัญหาเรื่อง ”ความรู้” เป็นสาระที่สำคญอย่างมากในวิชาปรัชญา รวมทั้งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการศึกษางานทางด้านปรัชญาในเวลาต่อมา

สรุป

อาจจะกล่าวได้ว่าในงานเขียนทางด้านปรัชญาของล๊อคนั้น ความคิดจำนวนมากของล๊อคนั้นถูกตรวจสอบด้วยกระบวนการแบบวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ซึ่งวิธีการของล๊อคเองนั้นเป็นการหาความรู้ในภาวะความเป็นจริงโดยวิธีแบบประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสโดยใช้เป็นข้อพิสูจน์ยืนยันและรับรู้ความถูกต้อง ทศคติในเรื่องของการใช้ความรู้โดยยืนยันจากประสาทสัมผัสทั้งห้าที่นั่นถือได้ว่ามีอิทธิพลอย่างมากในช่วงเวลานั้นและสามารถแยกตัวออกจากค่ายของเหตุผลนิยมที่ทรงอิทธิพลในยุโรปช่วงนั้นเช่นกัน ในขณะที่นักคิดอีกสำนักคือฝ่ายเหตุผลนิยมซึ่งคนกลุ่มนี้ได้อาศัยรูปแบบ/แบบแผนทางคณิตศาสตร์เป็นมาตรฐานการตัดสินที่สำคัญ แต่ที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือนักคิดกลุ่มนี้มองว่าประสบการณ์เป็นเพียงความรู้ที่ผิวเผินไม่ลึกซึ้ง เพราะบางทีระบบประสาทสัมผัสอันเป็นอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์อาจหลอกเราได้เหมือนกัน ความเชื่อเหล่านี้ไม่อาจนำพามนุษย์ไปสู่ภาวะความจริงสากล (universal truth) ได้เลย การแตกหักทั้งสองค่ายนี้กินเวลายาวนานมากเกือบศตวรรษและดูเหมือนว่าจะไม่สามารถประนีประนอมความคิดกันได้เลย กระทั่งล่วงเข้าสู่ศตวรรษที่ 19 เอ็มมานูเอล ค้านต์ (Immanuel Kant) นักคิดผู้ยิ่งใหญ่เชื้อสายเยอรมันจึงพยายามวางแนวความคิดใหม่ด้วยการนำรูปแบบทั้งสอง อย่างระหว่างความคิดที่อาศัยระบบประสบการณ์ซึ่งอิงกับวิทยาศาสตร์ และความคิดที่อาศัยระบบเหตุผลซึ่งอิงกับคณิตศาสตร์มาประสานกันอย่างปรารถนา รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องทั้งสองสิ่งและคุณประโยชน์ทั้งสองสิ่งด้วยกัน จนกระทั่งค้านต์ได้รูปแบบปรัชญาแบบทวิลักษณะไปครอบครองในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- [1] Anstey, Peter R.. (2003). *The Philosophy of John Locke: New Perspectives*. London: Routledge,
- [2] Ward, Lee. (2010). *John Locke and Modern Life*. Cambridge: Cambridge University Press
- [3] Winkler, Kenneth P.. (1996). *John Locke: An Essay Concerning Human Understanding*. (Indiana Hackett Publishing Company, Inc.,
- [4] Jolley, Nicholas. (1999). *Locke: His Philosophical Thought*. Oxford: Oxford University Press,
- Dawson, Hannah. (2007). *Locke, Language and Early-Modern Philosophy*. (Edinburgh: University of Edinburgh Press,

- Loeb, Louis E. (1981). **From Descartes to Hume: Continental Metaphysics and The Development of Modern Philosophy**. New York: Cornell University Press
- Scruton, Roger. (1981). **From Descartes Modern Philosophy to Wittgenstein: Short History of Modern Philosophy**. New York, Harper & Row,
- Thomas, Garrett. (2004). **On Modern Philosophy**. Belmont: Thomson/Wadsworth,
- Tlumak, Jeffrey. (2007). **Classical Modern Philosophy: A Contemporary Introduction**. (London: Routledge,
- Vann, Richard T.. (1967). **Century of Genius: European Thought, 1600-1700**. (Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall,